

19.05.2020r. (wtorek), język polski, kl. II, 1 godz. lek. = 1 lekcja,
Jolanta Mazurkiewicz

20.05.2020r. (środa), język polski, kl. II, 1 i 3 godz. lek. = 2 lekcje, Jolanta
Mazurkiewicz

Klaso II,

**kontynuujemy poznawanie literatury pozytywizmu.
Dzisiaj krótkie teksty tzw. obrazki, czyli *Pod szychtami* i
Antek Bolesława Prusa.**

**Temat podzieliłam na 2 dni, czyli 3 godziny lekcyjne.
Poniżej przedstawiam harmonogram nadsyłania
odpowiedzi do poszczególnych ćwiczeń.**

Ćwiczenia 1 - 4 do 20 maja (środa).

Ćwiczenia 5 - 10 do 21 maja (czwartek).

**Polecenia do ćwiczeń nie są trudne, poza tym są zadania
z możliwością sprawdzenia odpowiedzi oraz sporo zadań
dla chętnych i... uzdolnionych. 😊**

**Temat: Obrazowa obrazkowość w
literaturze pozytywizmu.**

Aleksander Gierymski, *Piaskarze*, 1887, olej na płótnie

W latach 30. XIX wieku zrodziła się we Francji tzw. **szkoła naturalna** – tworzyli ją w większości **drugorzędni pisarze** zupełnie dziś zapomniani (np. Paul de Kock), którzy **postulowali, by literatura była obrazem przeciętnego życia**. Dążyli do obiektywizmu i szczegółowości opisu. **Szukali bohaterów wśród niższych warstw społecznych**. Dostrzegali specyficzną urodę **gałganiarek i starych panien**, wyrazistość **murarzy i handlarzy starzyzną**, doceniali niepozorność **kupców, dorożkarzy, robotników...** Zrezygnowali z tajemniczych przestrzeni romantyzmu; **miejsca akcji przenieśli za to do prywatnych mieszkań, szpitali, piwiarni i rzemieślniczych warsztatów; na ulice, podwórka, jarmarczne place i ciasne strychy...**

Cały ten świat znali z własnych spacerów i wizyt. **Podpatrywali ludzi w ich codzienności**. Obserwowali. Dostrzegali. Nazywali. Opisywali. Konkretnie. Rzeczowo. Po reportersku. Obiektywnie.

Pisali tak m.in. [Mikołaj Gogol](#), [Henryk Sienkiewicz](#), [Eliza Orzeszkowa](#), [Bolesław Prus](#).

Już wiesz (dla chętnych, ale warto wykonać ćwiczenie 2):

- 1) Obejrzyj zdjęcia Warszawy (wykorzystaj Internet lub przewodnik po Warszawie).
- 2) Zgromadź informacje o Ogrodzie Krasińskich i Ogrodzie Saskim.

Pod szychtami

Bolesław Prus *Pod szychtami*

Aj! rzęsiścież to kobiecisko nasza pani Madejowa spod [szychtów](#), aj siarczyste! choć bez żadnej pretensji odziane. Gębę ma, bo ma, jak cielęca wątróbka – na łbie czepiec, żeby się go rak nie chwycił – na grzbiecie koszulinę, chłaśniętą od ramienia do ramienia, a spódnicę... ach!... schowaj się w kąt, piękna [Heleno](#)...

Siedzi sobie pani Maciejowa na belce i łąta... ach! jak łąta swój kraciasty, wutowany kaftanik. Łata i klnie, klnie a wyśpiewuje, aż ryby uszu nastawiają:

– Bodajżeś ty skisł, [paro](#), nim mi cię Żyd sprzedał!... Bodaj w tobie psy topili, nimeś zaszedł na wielkie utrapienie moje!... Żebyś nie ty, dawno bym już ze dwa śmietniki do góry nogami przewróciła... Hu! – ha... ha...

*Oj hojna, hojna, hojna pod Pińczowem wojna,
Wszystkie krowy jałowice, tylko jedna dojna!...*

– Hu!... ha!...

* * *

Między ulicą Dobrą i nadwiślańskim wałem, między parkanem wodociągu i uliczką Leszczyńską, rozwała się plac obszerny jak Ogród Krasieńskich, pusty jak wszystkie place i złożony z dwu kondygnacyj. Niższa z nich ma postać doliny, wyższa zaś tworzy rodzaj płaskowzgórza, patrzącego ku Wiśle spadzistą i pogiętą ścianą.

Gdy woda przybiera, a na środku rzeki, zamiast łopat piaskarzy pracują sieci rybaków – wówczas dolina staje się jeziorciem, przy którym strome brzegi placu wyższego formują, obok wodociągu, rodzaj przylądka i półwyspu. W tej epoce zbiega się tu gromada obdartych uliczników, z których jedni grają w guziki, inni pływają po sadzawce na jakimś kawałku deski lub belki, a jeszcze inni, wśród uroczystego milczenia, poszukują robaków na przynętę.

W miarę opadania Wisły, sadzawka staje się bagnem, błotem, a wreszcie zupełnie wysycha. Wówczas szare i spękane łożysko jej zarasta gęstymi krzakami ostu, a na wybrzeżu, zamiast krzykliwej i ruchliwej zgrai, samotna pani Maciejowa łąta wiecznie rozłazący się kaftanik, lub, w towarzystwie kilku innych dam, przerzuca całe stogi śmieci.

* * *

Rzeczy, podobnie jak ludzie, mają swoje cmentarzyska, do których należy plac przy ulicy Dobrej, będący jednym z jeneralnych śmietników miasta. Tu po dłuższej lub krótszej wędrówce, obok starej podeszwy, upada bukiet zwiędły; szmat niegdyś eleganckiej sukni, obok gnijących wiórów; okruchy porcelany obok bydłowej racy, słowem – wszystko, co się komu podoba. Najwstrętniejsze kupy różnorodnych szczątków wypierają się nawzajem, tworząc pstry dywan, nad którym pływa obmierzła woń padliny i spośród dziur którego listki nędznej, [skrofulicznej](#) trawy wydzierają się do słońca, jakby błagając go o ratunek przeciw haniebnemu sąsiedztwu.

Szpetny widok; lecz – o! wykwintny przechodniu z [Saskiego Ogrodu](#), nie wzruszaj tak ramionami!... Zakazany ten zakątek w porze właściwej ciska pioruny, z których niejedyn na twoją własną głowę może upaść. Tu bowiem, przy tym placu szkaradnym, z którego po promieniach słonecznych pełzną ku gorze zdradzieckie [miazmaty](#), tu wpośród tego gnojowiska, leży krynica miasta: dwa filtry wodociągów, a także... studnia ściekowa.

Kanał, śmietnik i filtry – oryginalna trójca! która z jednej strony objaśnia nam niezwykłą śmiertelność Warszawy, z drugiej zaś nasuwa pytanie: po co człowiek żyje na tym świecie? Czy po to, aby służyć za ogniwo między kanałem a filtrem?... Ale zostawmy w spokoju higienę i filozofię.

* * *

Kilka szerniałych parkanów i barier, kilka telegraficznych słupów i kilka olbrzymich a zakurzonych stosów belek, oto całe umeblowanie placu pod szychtami. Płowa koza z koźlęciem, para szkap wynędzniałych, wywozący śmiecie, gałganiarki i ulicznicy z [Powiśla](#), oto najzwyczajni goście tej pustki. Czasem jednak, w dnie gorące, można tu spotkać, w cieniu parkanu lub belek, drabów o pokudłanych włosach i straszliwie podartej odzieży, której kolor jak najzupełniej harmonizuje ze zgniłymi barwami otoczenia. Co oni tu robią?... Przynajmniej w chwili obecnej śpią głęboko, z rozkrzyżowanymi rękami lub pokurczonymi nogami, na pierwszy rzut oka podobniejsi do rozstrzelanych niż do spoczywających. Co będą robić później?...

Dziwna musi być praca wieczorna ludzi, którzy porę obiadową pod szychtami przespalili!

* * *

Jak wygląda wiosna w podobnym miejscu?... Jak na tle nocy przedstawia się ten ponury cmentarz, do którego flegmatyczny czas przywłócił w pozbawionych kształtu okrucach szynk i salon, kuchnię i stajnię, aby je tu w najpotworniejszy sposób przemieszać i błotem zarzucić?...

Spojrzymy:

Na lewo, gdzieś aż w nieskończoność, ciągnie się szeroka smuga bladej, mętnej, że nie powiem trupiej jasności: to rzeka. Na prawo piętrzy się kolosalny, dziwnie poszczerbiony wał: to miasto. Po jednej i drugiej stronie, wyżej i niżej, migocą krwawe lub brudnożółte iskry: to światła w mieszkaniach. Tuż przy ziemi majaczy jakaś delikatna, nieujęta mgła: to wilgotne gnojowisko dyszy zarazą...

Zmęczona uwaga przerzuca się w inną stronę, i otóż słyszysz monotony szum wiatru, plusk fal, a czasem odległy zgiełk miasta, który zrazu cichy, stopniowo powiększa się i stopniowo przechodzi w milczenie... Niekiedy też zaszeleści coś bliżej, niby staczający się kamyk, albo żdźbło słomy poruszone... To śmierć pracuje...

Nowe znużenie uwagi i nowa refleksja.

Któż zgadnie, czy oprócz gnijących szczątków obrzydły zajazd ten nie posiada i innych lokatorów? Miejsca podobne używają nie najlepszej sławy, a możnaż ufać ludziom szukającym tu wytchnienia czy noclegu?

Cyt!...

...Wśród martwych, apatycznych szmerów pustkowiec uwydatniają się jakieś odrębne głosy znamionujące życie i uczucie. Słyszeć jakby dreszcz pośpiesznego zgrzytu i chrapanie stłumione, gniewne... Coś jęknęło? To tylko nowa fala wiatru uderza o parkany, lecz zgrzyt, chrapanie i szamotanie rozlegają się wyraźnie i ciągle. [...]

Dokoła coraz ciemniej. Wysmukłe słupy telegrafów sterczą jak szkielety szubienic, stosy belek przybierają postać mogił, a na szczycie jednej z nich, na tle mrocznego i ogromnego nieba... cóż to jest?...

To najnędzniejszy z nędzarzy, pies bez pana i dachu targa kość wszczepioną między belki, jedyną, jakiej nie pochycili ludzie...

Bolesław Prus, *Pod szychtami*, [w:] tegoż, *Opowiadania i nowele. Wybór*, oprac. Tadeusz Żabski, Wrocław 1996.

Ćwiczenie 1.1 (obowiązkowe)

Wskaż te fragmenty tekstu, które mogą czytelnika zdziwić, zaskoczyć, szokować. Uzasadnij swoje rozpoznania.

Ćwiczenie 1.2 (obowiązkowe)

Wymień wszystkie postacie, które pojawiły się w przeczytanym tekście.

Ćwiczenie 1.3 (obowiązkowe)

Wypisz wszystkie miejsca, które zostały wymienione w tekście.

Ćwiczenie 1.4 (obowiązkowe)

Znajdź określenia, które będą charakteryzowały jednocześnie wymienione przez Ciebie miejsca i ludzi.

Sprawdź odpowiedzi: <https://epodreczniki.pl/a/obrazowa-obrazkowosc/D13MMh0Ds>

Ćwiczenie 1.5 (obowiązkowe)

Sformułuj dwa problemy, jakie autor przedstawił swoim czytelnikom.

Ćwiczenie 2 (obowiązkowe)

Przeczytaj poniższy opis literatury obrazkowej, a następnie omów, które elementy świata zaprezentowane w utworze Prusa realizują zestaw cech obrazka. Wykorzystaj cytaty, które dowiodą słuszności twoich stwierdzeń.

Literatura obrazkowa wyraźnie polemizuje z romantycznymi wyobrażeniami bohaterów i miejsc. Wskazuje na **codziennosc jako temat godny uwagi** i zainteresowania pisarza, nawet jezeli owa zwyklosc i powszedniosc razi brutalnoscia, zywiolowoscia czy dzikoscia.

Obrazek mial byc solidnym rzemioslem, porzadna obserwacja i liczeniem sie z rzeczywistoscia. Autorow obrazkow raziły nieprzecietnosc, heroizm i niezwyklosc – pociagaly ich natomiast **detal i zycie widziane od strony jego malych i skromnych przejawow.**

Literatura obrazkowa posilkuje sie jezykiem konkretnym, rzeczowym, wyjatkowo dokladnie kreśli usytuowanie przedmiotow i elementow krajobrazu w przestrzeni, jak i wzgledem siebie. Taki sposob prezentacji nazywamy **obrazowaniem bezposrednim.** Wywoluje ono w naszych umyslach okrelone wyobrazenie miejsc i bohaterow. Sprawia, ze mamy wrazenie wyjatkowej malarskosci i plastycznosci prezentowanych elementow.

Ćwiczenie 3 (dla uzdolnionych)

Naszkiuj jeden z obrazow przedstawionych w tekście Prusa.

Ćwiczenie 4.1 (obowiazkowe)

Nazwij jezyk, jakim posluguja sie narrator i bohaterka w pierwszej czesci obrazka.

Ćwiczenie 4.2 (obowiazkowe)

Uzupelnij tekst.

Bohaterowie w literaturze obrazkowej dokonuja [ ] poprzez: [ ], zauwazalna nierzadko [ ] i caly zespót [ ] majacych podkreslic zywiolowosc [ ].

Wypowiedzi postaci [ ] sa na jezyk [ ], bohaterowie mowia wiec „jak chlop”, „jak Zyd”, „jak przekupka”.

mimike   srodowiskowy   gestow   stylizowane   wypowiedzi
 zachowanie sie   autocharakterystyki

Sprawdz odpowiedzi: <https://epodreczniki.pl/a/obrazowa-obrazkowosc/D13MMh0Ds>

Ćwiczenie 4.3 (obowiazkowe)

Ulotz w kolejnosci chronologicznej poszczegolne sceny, ktore tworza swiat utworu Prusa.

gnojowisko zarazy	⇅
Pani Maciejowa	⇅
bezpanski pies	⇅
wysypisko smieci	⇅
nadwislański plac	⇅
wiosna	⇅
„draby o pokudlonych wtosach”	⇅

Sprawdź odpowiedzi (w e-podręczniku jest inna numeracja ćwiczeń):

<https://epodreczniki.pl/a/obrazowa-obrazkowosc/D13MMh0Ds>

Ćwiczenie 4.4 (obowiązkowe)

Zwróć uwagę, w jaki sposób charakteryzowana jest pani Maciejowa. Przeczytaj jeszcze raz pierwszy fragment obrazka, a następnie wskaż elementy charakterystyki bohaterki. Pani Maciejowa charakteryzowana jest za pomocą...

tego, co robi.

tego, jak mówi.

tego, co mówią o niej inni bohaterowie.

tego, jak krytykuje ją narrator.

tego, gdzie się znajduje.

tego, co mówi.

Sprawdź odpowiedzi (w e-podręczniku jest inna numeracja ćwiczeń):

<https://epodreczniki.pl/a/obrazowa-obrazkowosc/D13MMh0Ds>

Ćwiczenie 4.5 (obowiązkowe)

Napisz kilkudzaniową charakterystykę pani Maciejowej.

Ćwiczenie 4.6 (obowiązkowe)

Wynotuj z tekstu wszystkie zwroty do czytelnika, a następnie omów:

- w jaki sposób narrator mówi do odbiorcy,
- rolę, jaką odgrywa w tekście narrator – kim się niejako staje? (przewodnikiem wycieczki, przewodnikiem po miejscach, operatorem kamery, fotografem, specjalistą itd.)

Ćwiczenie 4.7 (obowiązkowe)

Omów funkcje narratora w tekście Prusa. Nazwij efekty zabiegów zastosowanych przez autora.

(Narrator włącza czytelnika w świat przedstawiony, aktywizuje jego uwagę, wywołuje wrażenie, że czytelnik przechadza się z nim po miejscach, które opisuje).

Ćwiczenie 5 (obowiązkowe)

Badacze zwracają uwagę na afabularność obrazka *Pod szychtami*. Uzasadnij słuszność tej tezy.

Powiśle

Aleksander Gieryski, *Powiśle*, 1883, olej na płótnie, Muzeum Narodowe, Kraków

Ćwiczenie 6 (dla chętnych)

Zbierz wiadomości i stwórz ciekawy biogram Aleksandra Gieryskiego. Wyselekcjonuj informacje i je zapisz. Ogranicz się do 10 zdań.

Ćwiczenie 7.1 (obowiązkowe)

Zaznacz określenia, które mogą opisywać sytuację przedstawioną na płótnie.

- błaża
- zdumiewająca
- niezwykła
- codzienna
- podniosła
- wyjątkowa
- egzaltowana
- egzoteryczna
- przeciętna
- frenetyczna
- honorowa
- zwykła
- wysublimowana
- powszednia

Sprawdź odpowiedzi (w e-podręczniku jest inna numeracja ćwiczeń):

<https://epodreczniki.pl/a/obrazowa-obrazkowosc/D13MMh0Ds>

Ćwiczenie 7.2 (obowiązkowe)

Wskaż słowa z poprzedniego ćwiczenia mogące sprawiać trudności. Zaznacz, po które słowniki sięgniesz, by w pełni zrozumieć ich znaczenie.

- słownik wyrazów obcych
- słownik synonimów
- Słownik mitów i tradycji kultury*
- słownik ortograficzny
- słownik frazeologiczny
- słownik języka polskiego

Sprawdź odpowiedzi (w e-podręczniku jest inna numeracja ćwiczeń):
<https://epodreczniki.pl/a/obrazowa-obrazkowosc/D13MMh0Ds>

Ćwiczenie 7.3 (dla chętnych)

Wejdź w rolę przewodnika muzealnego. Opisz obraz zwiedzającym. Przygotuj wcześniej swoje wystąpienie. Posiłkuj się wiedzą fachową.

Ćwiczenie 7.4 (obowiązkowe)

Wskaż podobieństwa obrazu *Powiśle* i obrazka *Pod szychtami*.

Antek

Bolesław Prus *Antek*

Wieś leżała w niewielkiej dolinie. Od północy otaczały ją wzgórza spadziste, porośłe sosnowym lasem, a od południa wzgórza garbate, zasypane leszczyną, tarniną i głógiem. Tam najgłośniej śpiewały ptaki i najczęściej chodziły wiejskie dzieci rwać orzechy albo wybierać gniazda.

Kiedyś stanął na środku wsi, zdawało ci się, że oba pasma gór biegną ku sobie, ażeby zetknąć się tam, gdzie z rana wstaje czerwone słońce. Ale było to złudzenie.

Za wsią bowiem ciągnęła się między wzgórzami dolina przecięta rzeczułką i przykryta zieloną łąką.

Tam pasano bydłatka i tam cienkonogie bociany chodziły polować na żaby kumkające wieczorami.

Od zachodu wieś miała tamę, za tamą Wisłę, a za Wisłą znowu wzgórza wapienne, nagie.

Każdy chłopski dom, szarą słomą pokryty, miał ogródek, a w ogródku śliwki węgierki, spomiędzy których widać było komin sadzą uczerniony i pożarną drabinkę. Drabiny te zaprowadzono nie od dawna, a ludzie myśleli, że one lepiej chronić będą chaty od ognia niż dawniej bocianie gniazda. Toteż gdy płonął jaki budynek, dziwili się bardzo, ale go nie ratowali. [...]

W takiej wsi urodził się Antek.

Bolesław Prus, *Antek*, [w:] tegoż, *Opowiadania i nowele. Wybór*, oprac. Tadeusz Żabski, Wrocław 1996.

Ćwiczenie 8.1 (dla chętnych i uzdolnionych)

Przeczytaj ponownie fragment *Antka*; rysuj (ołówkiem lub kredkami) to, co zostało opisane.

Ćwiczenie 8.2 (jw.)

Spójrz na swój obrazek i opisz jego poszczególne elementy, odpowiadając na pytania:

- Jaki jest nastrój tego obrazka?
- Jakimi określeniami można opisać przedstawioną przyrodę?
- Gdzie znajduje się wieś?
- Jakie granice wpisane są w tę przestrzeń? Przed czym bronią? Co uniemożliwiają?
- Jakie są chłopskie domy?

Ćwiczenie 8.3 (obowiązkowe)

Rozważ, w jaki sposób rzeczowniki: *rzeczulka*, *drabinka*, *bydlątka* wpływają na odbiór tekstu przez czytelnika?

Ćwiczenie 8.4 (obowiązkowe w 1/2)

Omów, jaka koncepcja świata wyłania się z tego tekstu i Twojej pracy .

Ćwiczenie 8.5 (obowiązkowe)

Omów, jaki wpływ na charakterystykę bohatera wpisanego w omawianą przestrzeń mogą mieć wszystkie dokonane przez Ciebie rozpoznania.

Wskazówka

Istotą staje się tu typowość miejsca, powtarzalność elementów: „każdy chłopski dom”, każdy ma to samo, myśli tak samo, wie to samo; wszyscy o wszystkich wszystko wiedzą; **przeźródź jest hermetyczna, dlatego bezpieczna**, znana, rozpoznana przez bohatera (dzieci chodzą wybierać gniazda i rwać orzechy, choć dalej – nadal znane; **niebezpieczne jest dopiero to, co poza linią gór i tamy**; świat zewnętrzny, niepoznany).

Ciekawie może wyglądać prezentacja wszystkich uczniowskich prac. Na niektórych mogą zaistnieć elementy, o których w tekście nie było mowy, np.: kościół, droga, wokół której skoncentrowane są chłopskie chaty, płoty przy domach. Warto wyeksponować te elementy – tworzą one bowiem dowód na to, że istnieje w nas – czytelnikach i uczestnikach swoistego *teatrum mundi* – **typowe wyobrażenie miejsc**. Obrazek owo wyobrażenie powołuje do istnienia.

Rozmiar „bydlątek” i „cienkonogich bocianów” na wielu pracach może okazać się podobny do rozmiaru dzieci. To dowodzi natomiast **uprzedmiotowienia człowieka**, silnej jego determinacji przez przestrzeń, w której żyje, która go otacza i definiuje jednocześnie. Nieistotna okazuje się już sama wieś, determinuje i nakłada na nas rolę to, że jesteśmy uczniami, dziećmi, nauczycielami, że mieszkamy w mieście, stolicy, mieszkaniu, domu jednorodzinnym itd.

Cmentarzyska rzeczy

Ćwiczenie 9 (obowiązkowe)

Narrator obrazka *Pod szychdami* powiedział: „Rzeczy, podobnie jak ludzie, mają swoje cmentarzyska”. Obejrzyj zdjęcia i nazwij rodzaje cmentarzysk.

John Out and About, fotografia, licencja: CC BY 2.0

David Evers, fotografia, licencja: CC BY 2.0

Faisal Akram, fotografia, licencja: CC BY-SA 2.0

upyerno, fotografia, licencja: CC BY 2.0

Ćwiczenie 10.1 (dla chętnych)

Zgromadź informacje na ich temat.

Ćwiczenie 10.2 (dla chętnych)

Poszukaj innych cmentarzysk rzeczy.

Ćwiczenie 10.3 (obowiązkowe)

Wybierz jedno z cmentarzysk i poddaj je „obrazkowemu opisowi”: rzeczowemu, konkretnemu, unikającemu opinii, ocen, moralizatorstwa. Pamiętaj o precyzyjnym umiejscowieniu różnorodnych elementów w przestrzeni.

Zadaniowo

Ćwiczenie 11 (dla chętnych i uzdolnionych)

Wykonaj album na temat „Obrazki pozytywizmu”. W swojej pracy wykorzystaj fragmenty wybranych przez siebie utworów literackich i obrazów z epoki.

Wpisz tytuł

Dodaj

Drukuj

Zapisz

Wyczyść

Usuń wpis

Zaloguj się, aby dodać ilustrację.

Nazwa

Notatki

Skorzystaj z linku: <https://epodreczniki.pl/a/obrazowa-obrazkowosc/D13MMh0Ds>

Zadanie interaktywne podsumowujące lekcję (dla chętnych):

Słowa kluczowe

Zaproponuj własną kolejność słów kluczowych z tego tematu. Możesz kierować się tym, co cię zaintrygowało, poruszyło, zaskoczyło itp. Przygotuj krótkie uzasadnienie swojej propozycji.

obrazowość

realizm

pozytywizm

Bolesław Prus

Pokaż słowa w chmurze

Skorzystaj z linku: <https://epodreczniki.pl/a/obrazowa-obrazkowosc/D13MMh0Ds>